

Smalspoor bij Westzaan (1)

Naast de spoorlijn van Amsterdam via Zaandam naar Uitgeest en verder, heeft er in het verleden nog meer rails in de Zaanstreek gelegen. Dit betrof echter zogenoemd "smalspoor", dat wil zeggen rails die minder breed was, of in vakjargon een beperktere "spoorwijdte".

Dit smalspoor werd vanaf eind jaren '20 gebruikt bij de aanleg van de provinciale weg van Buitenhuizen via Westzaan naar Zaandijk en aan de oostkant van de Zaan verder door de Wijdewormer richting Purmerend. Voor de realisatie van het baanlichaam was immers veel zand nodig, zéker gezien de slappe bodemgesteldheid. Ook voor de provinciale weg van de Hempont grotendeels parallel aan de spoorlijn tot Uitgeest en vandaar richting Castricum, werd dit smalspoor gebruikt. Via de Nauernasche Vaart en de Zaan werd zand aangevoerd per schip en overgeladen in kipkarren. Locomotieven van de aannemers trokken deze kipkarren naar de gewenste plek waar het zand gestort werd.

De eerste voorbereidingen voor dit grote project dateren uit 1926, twee jaar later werd de eerste schop in de grond gestoken tussen de Zaandammerweg en de watertoren bij Westzaan (ophoging en verbreding van de bestaande Pareldijk). Parallel aan het toekomstige tracé kwam een smalspoorrail te liggen en bij het Vrouwenverdriet kwam een overslagpunt van schip op trein. De aannemers Tielemans, Kersten en Albers lieten het benodigde zand baggeren uit het Spaarne. De N.V. Fabrieken van Spoorwegmaterieel v/h Orenstein & Koppel in Amsterdam verhuurde aan deze firma smalspoormaterieel. Bij het overslagpunt aan de vaart werd een gehuurde stoomkraan van de firma Welzenbach & Co uit Amsterdam gebruikt. In de zomer van '29 was dit deel klaar.

Ondertussen was tegenover dit overslagpunt aan de Nauernasche Vaart, aan de oostoever voor de fabriek van Molenaars Kindermeel, een tweede overslagpunt gekomen.

In oktober 1929 ging de Amsterdamse Ballast Maatschappij aan de slag met de aarden baan van de weg tussen de watertoren en de Kerkbuurt in Westzaan, de aannemers Wagenaar en Olker uit Koog aan de Zaan voor het stuk vanaf Westzaan tot de Zaanoever in Zaandijk.

Vanaf het overslagpunt bij Molenaars Kindermeel liep het smalspoormaterieel dus parallel aan de toekomstige weg tot aan de Gouw, bij molen "De Schoolmeester". Daar lag in het verleden een smal ophaalbruggetje, maar dat was te zwaar voor het smalspoormaterieel.

J. van der Malen

(volgende keer vervolgen we het verhaal)